

Evaluatie Programma Wel Thuis!

---

10 december 2007

Inhoud

1.	Inleiding	3
2.	Het programma Wel Thuis!	4
	2.1 Aanleiding.....	4
	2.2 Het programma Wel Thuis!	6
3.	De projecten	9
	3.1 Inleiding	9
	3.2 Regionale bestuurlijke overeenkomsten	10
	3.3 Stimuleren en ondersteunen gemeenten.....	12
	3.4 Financiële ondersteuning initiatieven en projecten.....	13
	3.4.1 Woonzorgstimuleringsregeling.....	13
	3.4.2 Opplusregeling/ EKV.....	14
	3.4.3 Innovatieve welzijnsdiensten	14
	3.4.4 Snel thuis.....	15
	3.4.5 Toekomst thuis.....	15
	3.4.6 Communicatie- en kennisuitwisseling	17
	3.5 Levensloopbestendige wijken: nieuw wonen en zorgeloos wonen	17
4.	De resultaten van het programma	19
	4.1 het behalen van de kwantitatieve doelstelling	19
	4.2 Spreiding over de provincie	21
	4.3 Doelgroepen.....	22
	4.4 Financiën.....	22
5.	Procesevaluatie	23
6.	Samenvatting, conclusies en aanbevelingen	27
7.	Lijst referenties	30

1. Inleiding

Wel Thuis!

Het programma Wel Thuis! van de provincie Utrecht heeft als doel meer toegankelijke woningen met zorg en welzijn te realiseren. Wel Thuis! richt zich op externe partijen zoals gemeenten, woningbouwcorporaties, cliëntenorganisaties en zorg- welzijnsinstellingen. De provincie fungeert voor die partijen als een soort vliegwiel: de provincie stimuleert en ondersteunt.

Wel Thuis! is gestart in 2003. In eerste instantie zou het programma lopen tot 1 januari 2006, maar het is verlengd tot eind 2007, omdat veel projecten nog liepen en er nieuwe projecten waren opgestart om de programmadoelstellingen te behalen. Voor de periode 2008-2012 start een vervolgprogramma onder de noemer Wel Thuis! 2.

Wat streeft de provincie met Wel Thuis! na?

In 2012 zijn er in de provincie Utrecht 20.000-24.000 toegankelijke woningen met zorg en welzijn extra nodig. Het is de bedoeling dat 9.500 van deze woningen zorgwoningen zijn. Het programma Wel Thuis! is erop gericht dit voor elkaar te krijgen.

Dit rapport

Dit rapport geeft een overzicht en evaluatie van het gehele programma van 2003 tot en met 2007. In hoofdstuk 2 worden de aanleiding, doel, doelgroepen en de beoogde resultaten van het programma beschreven. In hoofdstuk 3 wordt een overzicht geboden van alle projecten en hun resultaten. In hoofdstuk 4 worden de resultaten van het programma als geheel behandeld. In hoofdstuk 5 wordt de werkwijze geëvalueerd, in hoofdstuk 6 worden conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan met het oog op het vervolg.

Voor wie is dit rapport bedoeld?

Dit rapport is in eerste instantie bedoeld als rapportage aan de Provinciale Staten van de Provincie Utrecht. Tevens is het rapport bedoeld voor de gemeenten, corporaties en instellingen voor zorg en welzijn in de provincie Utrecht. Het rapport is daarnaast wellicht interessant voor belanghebbenden buiten de provincie utrecht.

2. Het programma Wel Thuis!

2.1 Aanleiding

Extramuralisering en vergrijzing

Een belangrijke aanleiding voor het programma Wel Thuis is de vergrijzing. Het aantal ouderen in de provincie neemt de komende jaren sterk toe. Ook is er sprake van dubbele vergrijzing: ook het aantal hoogbejaarde mensen (75+) neemt toe.

Daarnaast verandert de maatschappelijke visie op wonen, zorg en welzijn. Het is lang de gewoonte geweest om mensen die extra zorg nodig hebben te huisvesten in aparte complexen, soms midden in het groen en veelal weg van de bewoonde wereld. Een dergelijke huisvesting was vaak ook een efficiënte en overzichtelijke oplossing, die de bewoners een optimale mix van zorg, rust en geborgenheid garandeerde. Echter, het besef is gegroeid dat deze strategie niet voor iedereen zaligmakend is. Sommige mensen, die om wat voor reden dan ook niet voor de volle 100 procent zelfstandig zijn, wonen liever in een gewone buurt tussen gewone mensen, dan met alleen lotgenoten in een instelling.

De tendens om zorg ook buiten de traditionele instellingen aan te bieden wordt in het vakjargon extramuralisering genoemd. Dat betekent bijvoorbeeld dat zorgbehoevende ouderen niet automatisch naar een verzorgingshuis gaan, maar juist langer op zichzelf kunnen blijven wonen. Het betekent ook dat mensen met een handicap niet per definitie naar een zorginstelling verhuizen, maar ook terechtkunnen in een aangepaste woning in een woonwijk. Hetzelfde geldt voor mensen met psychiatrische problemen: zij dienen de kans te krijgen om in een speciale woonvorm de draad weer op te pakken.

Een ander belangrijke aanleiding voor dit programma is de toenemende vergrijzing, waardoor de problematiek rond wonen en zorg steeds belangrijker wordt.

Woonzorgwelzijnsarrangementen

Het beleid van de provincie is erop gericht dat de mensen zo lang als mogelijk en wenselijk thuis kunnen blijven wonen. Dat betekent dat naast de genoemde zorginstellingen er meer mogelijkheden dienen te komen voor mensen die iets anders willen en dat aankunnen. In de meeste gevallen vraagt dat om speciale voorzieningen, die het mogelijk maken dat mensen dicht bij hen in de buurt de zorg en welzijn kunnen krijgen die ze nodig hebben. Vandaar de noodzaak van de zogenaamde woonzorgwelzijnsarrangementen: handige combinaties van wonen, zorg en welzijn, die mensen instaat stellen zoveel mogelijk hun eigen leven te leiden. In concreto kan dit een aangepaste woning betekenen, een wijkzorgsteunpunt in de wijk, een scootmobiel of bijvoorbeeld een Internet cursus voor senioren in het buurthuis. Dergelijke voorzieningen kunnen er bijvoorbeeld voor zorgen dat iemand die wat minder goed ter been wordt, zich toch prima kan redden.

Knelpunten in het realiseren van woonzorgwelzijnsarrangementen

Hoewel de noodzaak van meer woonzorgwelzijnsarrangementen door velen wordt ingezien, blijkt het in de praktijk lastig te zijn om het aanbod ervan te vergroten. Dat komt door onder meer de volgende knelpunten:

- **Financiering:** er zijn meerdere partijen (wonen, zorg en welzijn) bij betrokken, die soms naar elkaar kijken als het gaat om financiering van integrale concepten.
- **Samenwerking:** de verschillende partners (wonen, zorg, welzijn) moeten in veel gevallen aan elkaar wennen en leren samen te werken.
- **Grond:** grond is schaars en duur in de regio Utrecht. Het valt niet mee om betaalbare locaties te vinden voor nieuwbouw van toegankelijke woningen met zorg en welzijn.
- **Complexiteit:** de hierboven genoemde samenwerking en daarnaast de ingewikkelde regelgeving maken het ontwerpen van woonzorgwelzijnsarrangementen tot een complexe aangelegenheid.
- **Gemeenten als regisseur:** de gemeenten hebben een belangrijke taak als regisseur in dit domein. Niet iedere gemeente is daar op ingesteld of voor toegerust.

2.2 Het programma Wel Thuis!

De provincie beoogt met dit programma een versnelling tot stand te brengen, die op lokaal niveau dient te leiden tot een groter en gevarieerder aanbod van toegankelijke woningen met zorg en welzijn en van aanvullende activiteiten en voorzieningen. Het is aan de gemeenten, woningbouwers, zorgaanbieders, welzijnsinstellingen en andere betrokken partijen om concrete uitvoering te geven aan de geformuleerde ambities.

' Bij alle activiteiten op het gebied van regioplanning, zorgverlening en woningbouw moet het menselijk geluk voorop staan'
Prof. Dr. Becker op de werkconferentie 'Wonen met welzijn en zorg', 29 november 2006

Doelstellingen

De provincie heeft bij de aanvang van het programma de volgende concrete doelstellingen geformuleerd:

1. **Vergroten van het aantal en de variatie aan toegankelijke woningen met zorg en welzijn met de mogelijkheid van 24-uurszorg en welzijn/dienstverlening.**
2. **Beter samenspel tussen partijen op lokaal niveau (bouwers, zorgverleners, dienstverleners, gemeenten en cliënten(organisaties))**

Kwantiteit en kwaliteit

De eerste doelstelling is gekwantificeerd: in 2012 dienen er 20.000 tot 24.000 toegankelijke woningen met zorg en welzijn bijgekomen te zijn, waaronder 9.500 zorgwoningen. Onder een toegankelijke woning wordt een woning verstaan die met een rolstoel toegankelijk is. Onder een zorgwoning wordt een woning verstaan waar de infrastructuur aanwezig is om 24-uurszorg te bieden. Deze woningen worden alleen toegewezen aan mensen met een zorgindicatie.

Daarnaast is een aantal kwaliteitseisen gesteld:

1. Verscheidenheid aan woonvormen (geclusterd en los) en verscheidenheid in het zorg- en dienstenaanbod. De variatie in de vraag moet tot uitdrukking komen in het aanbod.
2. Woningen en woonvormen in bestaande wijken en in nieuwbouw.
3. Verschillende woonmilieus: huur en koop, goedkoop en duur, landelijk en stedelijk.
4. Toegankelijkheid van de woonomgeving: een goede integratie in de wijk, zowel fysiek (aanwezigheid van voorzieningen, rolstoeltoegankelijke wijk) als sociaal (acceptatie in de buurt, laagdrempelige toegang tot buurtvoorzieningen).

Afbakening en doelgroepen

Het uitbreiden van het aantal toegankelijke woningen met zorg en welzijn en geclusterde zorgwoningen staat centraal.

De doelgroepen van het programma zijn ouderen, mensen met en ouders van kinderen met een verstandelijke en/of lichamelijke handicap en mensen met chronische psychische problemen die met ondersteuning zelfstandig of beschermd kunnen wonen.

De focus ligt op de gemeenschappelijke vraag: meer aanbod aan geschikte huisvesting met zorg en welzijn en voldoende mogelijkheden voor integratie in de buurt.

Het programma bestaat uit vier sporen:

- **Regionale bestuurlijke overeenkomsten:** het opstellen van regionale bestuurlijke overeenkomsten met gemeenten en andere betrokken partijen (zorg- en welzijn aanbieders, woningcorporaties, zorgkantoren) in drie regio's (Utrecht West, Stadsgewest Utrecht, Eemland).
- **Regisseursrol gemeenten:** het stimuleren en ondersteunen van gemeenten in het oppakken en uitvoeren van hun regisseursrol op dit gebied met een gerichte subsidie. Vanuit het programma wordt deze regisseursrol als volgt versterkt:
  - het direct ondersteunen van gemeenten door het leveren van beleidsinformatie op gemeentelijk niveau
  - gemeenten in staat te stellen een projectleider Wonen, Zorg, Welzijn in te huren
  - deskundigheidsbevordering
- **Aanjagen en ondersteunen van projecten**
  - een reeks projecten, vaak gestart op initiatief van de provincie, maar ook soms aanhakend bij andere initiatieven, hadden als doelstellingen o.a. , lang slepende bouw- en ombouw projecten vlot te trekken en waar nodig om te buigen, cliëntinitiatieven te ondersteunen en domotica te stimuleren en verder te ontwikkelen .
  - het uitvoeren van de woonzorgstimuleringsregeling, die tegelijk met het programma gestart is. Deze regeling maakte het mogelijk om financieel allerlei initiatieven te ondersteunen. De regeling liep tot 2006 in de oorspronkelijke vorm, voor 2006 en 2007 is een vergelijkbare vervolgregeling ingesteld (stimuleringsregeling nieuwe stijl).
  - zorginfrastructuur en domotica: bij het bouwen van zorgwoningen is zorginfrastructuur nodig. Domotica (elektronische apparatuur die de woning beter bewoonbaar maakt voor iemand die zorg nodig heeft) speelt een belangrijke rol bij het vergroten van zelfredzaamheid en het voorkomen van zorg. Bij zorginfrastructuur kan het bijvoorbeeld gaan om werkruimtes voor een zorg/welzijnsteam, een gemeenschappelijke multifunctionele ruimte, een stallingruimte voor een scootmobiel en dergelijke.
  - welzijnsinfrastructuur: welzijn is vaak onderbelicht bij nieuwe woonzorgvormen. Uit onderzoek blijkt dat welzijn voor mensen vaak nog belangrijker is dan zorg en een zorgvraag kan voorkomen. Vandaar dat in het programma de nadruk op de realisatie van een welzijnsinfrastructuur is gelegd, zodat de welzijnscomponent onderdeel gaat uitmaken van de wonen,zorg-welzijnsarrangementen op maat. Het gaat dan bijvoorbeeld om activiteiten voor ontmoeting en contact in de wijk en het realiseren van een dienstenpakket of begeleiding op maat.
- **Levensloopbestendige wijken:** De wijk Ondiep (een herstructureringsgebied in Utrecht) en de wijk Veenendaal-Oost (een nieuwbouwwijk in Veenendaal) zijn gekozen als voorbeeldwijken. In deze wijken is er in samenwerking met alle betrokken partijen naar gestreefd de wijk levensloopbestendig te maken: het

realiseren van een zodanige mix van woningen, woonomgeving en voorzieningen dat deze tegemoetkomt aan de behoeftes en wensen van mensen in de verschillende fasen van hun leven. In 2005 is daarnaast nog een vergelijkbaar project gestart - Zorgeloos Wonen in Zeist - dat eveneens gericht was op het levensloopbestendig maken van een wijk.

Werkwijze en rol van de provincie

Met de start van het programma Wel Thuis! heeft de Provincie Utrecht in 2003 de handschoen opgepakt. Hiervoor waren een aantal argumenten:

- De trage voortgang van de extramuralisering in de gehele provincie Utrecht.
- Het ontbreken van een probleemeigenaar bij het realiseren van woon-zorg-welzijns arrangementen. Er zijn veel partijen betrokken bij het realiseren van dergelijke arrangementen. Alle partijen ervoeren dat samenwerking moeizaam tot stand kwam, omdat er geen probleemeigenaar voor het onderwerp in zijn volle breedte bestond. Er was behoefte aan een instantie die, boven het niveau van afzonderlijke initiatieven, de kar trekt. Op 3 juli 2002 heeft de provincie een woonzorgmarkt georganiseerd. Tijdens deze markt is een beroep gedaan op de provincie om het voortouw te nemen.
- De presterende provincie: binnen de provincie was geconstateerd dat er na het vele gepraat over de vermaatschappelijking en de formulering van beleidskaders behoefte was om meer durf en daadkracht te tonen om de ambities ook daadwerkelijk te realiseren. De provincie heeft daarvoor als motto 'de presterende provincie' genomen.

Het programma Wel Thuis! heeft als opzet een vliegwiel te zijn tussen alle actoren, regelingen en voorzieningen met als doel een versnelling te realiseren in het vergroten van het aanbod aan woon-zorg-welzijnsarrangementen. Dit doel dient bereikt te worden door mensen en organisaties te mobiliseren en te ondersteunen. Daarbij is een intersectorale aanpak geboden: wonen, zorg, welzijn, ruimtelijke ordening en vervoer. De provincie Utrecht heeft geen directe rol in de uitvoering: de provincie bouwt geen woningen en woonvormen, en levert geen zorg en welzijn. De inzet van het programma is er dan ook op gericht om het initiatiefnemers makkelijker te maken Woon-zorg-welzijnarrangementen te realiseren en mensen en organisaties tot initiatieven aan te zetten. Daarbij wil de provincie Utrecht uitdrukkelijk niet de verantwoordelijkheid van partijen overnemen.

Het verloop van het programma

De duur van het programma was in eerste instantie vastgesteld op drie jaar: van 2003 tot en met 2005. Begin 2005 is besloten tot een verlenging van het programma met nog eens twee jaar. In de tussenevaluatie (referentie 17) worden enkele veranderingen in het programma weergegeven. Naast de afbouw van een aantal projecten en de opstart van enkele nieuwe projecten, is de belangrijkste wijziging dat de woonzorgstimuleringsregeling gewijzigd is in een nieuwe regeling voor de jaren 2006 en 2007, die meer gericht is op cliëntinitiatieven, kleinschalige woonvormen en vernieuwende maatschappelijke dienstverlening.

3. De projecten

3.1 Inleiding

In onderstaand schema wordt een overzicht gegeven van de verschillende projecten per 'programma spoor' van het gehele programma van 2003 tot en met 2007 (zie referentie 17).

Project/inspanning	Heeft gelopen in de periode:
<i>Regionale bestuurlijke overeenkomsten</i>	
Regionale overeenkomsten	2003 – 2007
<i>Regisseursrol gemeenten</i>	
Stimuleren en ondersteunen gemeenten	2003 – 2006
Stimuleren gemeenten 'nieuwe stijl' (mede in kader van WMO)	2006 – 2007
<i>Financiële ondersteuning initiatieven en projecten</i>	
Woonzorgstimuleringsregeling	2003 - 2005
Stimuleringsregeling 'nieuwe stijl'	2006 – 2007
Opplusregeling/EKV	2003 – 2004
Innovatieve welzijnsdiensten	2004 – 2005
Snel Thuis	2004 – 2007
Toekomst Thuis	2005 – 2007
Communicatie /Kennisbank	2003 – 2007
<i>Levensloopbestendige wijken</i>	
Nieuw Wonen	2003 – 2005
Zorgeloos Wonen in Zeist	2005 – 2007
<i>Algemeen</i>	
Monitoring	2003 - 2007

Hieronder wordt een korte beschrijving van de resultaten van elk project gegeven met een korte evaluatie (zie ook 9).

3.2 Regionale bestuurlijke overeenkomsten

Beschrijving project

Regionaal bestuurlijke overeenkomsten

In dit project was het de bedoeling in minimaal drie van de vier regio's van de provincie Utrecht bestuurlijke overeenkomsten te sluiten met verschillende partijen (gemeenten, zorg- en welzijnsaanbieders, woningbouwcorporaties en cliëntvertegenwoordigers) in regio's over hun aandeel in de totale opgave van Wel Thuis!. De volgende resultaten zijn behaald:

- **Regio Eemland:** op 21 december 2005 hebben zeventien partijen (gemeenten, provincie, zorg- en welzijnsaanbieders, woningcorporaties, zorgkantoor) een regionale bestuurlijke overeenkomst wonen, welzijn en zorg voor de regio Eemland ondertekend. De afspraken behelzen:
  - Toegankelijke woningen zo veel mogelijk realiseren binnen de bestaande (gestapelde) woningvoorraad
  - Bij nieuwbouw zo veel mogelijk rekening houden met de mogelijkheid dat de doelgroep van de overeenkomst voor zelfstandig wonen kiest. Daarom wordt zo veel mogelijk het niveau van rollatordoorgankelijk en rolstoeltoegankelijk gerealiseerd
  - Er komen 1800-2800 zorgwoningen (inclusief kleinschalig beschermd wonen), afhankelijk van de mate van extramuralisering;
  - Tot 2015 wordt ten minste 50 procent van de huidige grootschalige intramurale verzorgingshuiscapaciteit omgezet in extramuraal wonen, al dan niet geclusterd. De groei van verzorgingshuisplaatsen zal volledig extramuraal worden ingevuld.

- **Regio Utrecht West:** De gemeenten Abcoude, Breukelen, Loenen, Lopik, Montfoort, Oudewater, De Ronde Venen en Woerden hebben gezamenlijk en samen met de provincie Utrecht, woningcorporaties, zorgaanbieders, welzijns- en cliëntenorganisaties op 21 december 2006 een bestuurlijk akkoord bereikt. In de overeenkomst is de dekking van de behoefte aan zorgwoningen in 2015 als streefgetal opgenomen, waarvan de reeds aanwezige voorraad nog afgetrokken moet worden.
- **Uitvoeringsplannen in deze twee regio's:** Inmiddels zijn door de gemeenten in de twee regio's lokale uitvoeringsplannen gemaakt waarin de plannen voor de gemeente worden ingevuld en waaruit blijkt dat er in het totaal minimaal 2660 zorgwoningen zullen worden gerealiseerd. Ook zijn door gemeenten in uitvoeringsplannen uitspraken gedaan over het zoveel mogelijk toegankelijk bouwen bij nieuwbouw. In de regio Utrecht West levert uitvoering van alle plannen voldoende toegankelijke woningen op: er worden hier (buiten de zorgwoningen) 5685 toegankelijke woningen gepland. In alle gemeentelijke plannen worden ook uitspraken gedaan over inrichting van zorg- en welzijnsinfrastructuur en het realiseren van woonservice-zones.
- **Stadsgewest Utrecht:** in een derde regio (BRU) is geen convenant opgesteld, maar ook in dit stadsgewest wordt door gemeenten, woningcorporaties en zorgaanbieders samengewerkt om het beschikbare woonzorgaanbod in beeld te krijgen en meer in overeenstemming te brengen met de toekomstige vraag. Ook worden afspraken gemaakt over spreiding over de regio. Een onderzoek heeft de behoefte en het aanbod in kaart gebracht (referentie 21). Gemeenten willen de ontwikkelingen op dit gebied jaarlijks gaan monitoren.

Evaluatie

De inspanningen om te komen tot regionale bestuurlijke overeenkomsten zijn niet separaat geëvalueerd omdat deze aanpak nog niet is afgerond. Uit een tussentijdse evaluatie door de projectleider komen de volgende punten naar voren (referentie 23):

- **Vertraging:** De bestuurlijke overeenkomsten in de regio Utrecht West en Eemland zijn in de tweede helft van het programma tot stand gekomen. De vertraging is veroorzaakt door de komst van de WMO die veel aandacht vroeg van de gemeenten en in een aantal gevallen ook doordat eerst een visie binnen de betrokken gemeenten ontwikkeld moest worden.
- **Projectleiders:** Na het afsluiten van de regionale bestuurlijke overeenkomsten werd duidelijk dat - teneinde de afgesproken activiteiten daadwerkelijk te doen plaatsvinden - het noodzakelijk was om een projectleider/aanjager aan te stellen.
- **Positieve dynamiek:** Nu een en ander ingang gezet is, wordt een positieve dynamiek geleidelijk aan duidelijk: wonen, welzijn en zorg hebben hun plaats in het gemeentelijk beleid gekregen en men is positief over het Wel Thuis!-gedachtegoed.
- **Continuïteit essentieel:** Het blijkt dat de in gang gezette processen meer tijd kosten dan in eerste instantie gedacht. Continuïteit blijkt essentieel en een bestending van de rol van de provincie als initiator en aanjager, zorgdragend voor continuïteit van personen en kennis, is daarbij gewenst.

3.3 Stimuleren en ondersteunen gemeenten

Dit project was bedoeld om de gemeenten te ondersteunen bij het vervullen van de regisseursrol bij lokale woon-zorg-welzijnsinitiatieven. Na een nulmeting waarbij is vastgesteld hoe actief gemeenten al waren op dit terrein, is er contact gelegd met in het totaal 22 gemeenten.

In 19 gemeenten heeft dit geresulteerd in een prestatiecontract over een ondersteuningsaanbod op maat, passend bij de lokale behoefte:

- 8 gemeenten hebben van het aanbod gebruik gemaakt om een woon-zorg-welzijnsvisie te ontwikkelen
- 3 gemeenten hebben ondersteuning gekregen bij het inrichten van een woonservicezone
- 2 gemeenten hebben ondersteuning gekregen bij het maken van plannen voor een levensloopbestendige woonwijk
- 5 gemeenten hebben met hulp van de provincie een woon-zorg-welzijnsloket kunnen inrichten of een wijksteunpunt opgezet
- 2 gemeenten hebben de ondersteuning gebruikt bij het beter inrichten van hun welzijnsinfrastructuur voor doelgroepen.

Na het vaststellen van de prestatiecontracten werden de gemeenten ondersteund door externe deskundigen in het opzetten en uitvoeren van het traject. Vanuit het project werd er o.a. gestuurd op:

- het verkrijgen van zicht op verbeterpunten binnen het gemeentelijk apparaat
- het stimuleren van een sterke positie van de gemeente
- het op gang helpen van een gezond samenwerkingsverband met andere partijen
- het mobiliseren van het politieke bestuur
- het mobiliseren van een enthousiast ambtenarenteam

Tenslotte is er vanuit het project een tweetal themabijeenkomsten georganiseerd met als doel kennis en ervaringen te delen. Het project is geëvalueerd door middel van een enquête onder gemeenteambtenaren aan het begin en eind van het project (Meetlat, referentie 8). Daarnaast heeft er nog een kwalitatief onderzoek plaatsgevonden met behulp van diepte-interviews (referentie 2).

Evaluatie

Van dit project is een apart evaluatierapport verschenen (referentie 22). De conclusies kunnen als volgt worden samengevat:

- **Rol van de provincie als aanjager heeft gewerkt:** een meerderheid van de ondersteunde gemeenten heeft de samenwerking met de provincie als zeer positief ervaren. In veel gevallen heeft het programma het beoogde vliegwielt effect gehad.
- **Regisseursrol gemeenten is versterkt:** in veel gevallen heeft de gemeente de regierol op zich genomen en zijn er overlegorganen ingesteld, waarbij zowel formele partijen als informele partijen (cliëntenvertegenwoordigers) vertegenwoordigd zijn. Daardoor is de samenwerking met externe partijen duidelijk verbeterd en meer structureel opgezet. Bij de gemeente intern wordt meer integraal gewerkt en weten de vakafdelingen elkaar beter te vinden.

- **Welzijn zorgenkindje:** de bezuinigingen op welzijn van de afgelopen jaren in een aantal gemeenten staat vaak een professionele bijdrage vanuit die hoek aan een effectieve integrale aanpak in de weg
- **Onderbelichting doelgroepen:** de doelgroepen VG en GGZ blijven te vaak onderbelicht: men beschikt over weinig gegevens en de doelgroep zelf is moeilijk te bereiken.
- **Concrete resultaten:** in twee gemeenten is een bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van levensloopbestendige wijken: dit is (nog) niet kwantificeerbaar in aantallen toegankelijke woningen met zorg en welzijn. Daarnaast is er meer lokale infrastructuur gerealiseerd: loketten in vier gemeenten, woonservicezones in drie gemeenten en wijksteunpunten in drie gemeenten (referentie 9).

3.4 Projecten, initiatieven en financiële ondersteuning

In dit programmaspoor is een aantal projecten ondergebracht:

- Woonzorgstimuleringsregeling (2003-2005) en de tijdelijke subsidieregeling wonen- zorg- welzijn (2006,2007)
- Opplusregeling
- Innovatieve welzijnsdiensten
- Snel Thuis
- Toekomst thuis
- Kennisbank

Deze projecten worden hieronder kort beschreven.

3.4.1 Woonzorgstimuleringsregeling

Deze regeling is gestart in 2003 liep door tot 2007. Van de regeling is goed gebruik gemaakt. Van 2003 tot en met 2006 hebben 131 projecten een bijdrage gekregen; voor 2007 zijn de gegevens nog niet bekend.

- 29 maal werd een bijdrage verleend aan de realisatie van (kleinschalige) complexen zorgwoningen voor verschillende doelgroepen
- 37 projecten leverden een bijdrage aan de zorginfrastructuur
- 3 maal werd een bijdrage verleend aan de realisatie van een woonservicezone
- 10 projecten hebben een bijdrage geleverd aan domotica-aanpassingen van 2395 woningen
- er is een bijdrage geleverd aan 68 welzijnsprojecten, waaronder 18 projecten gericht op de inrichting van een wijksteunpunt.

De woonzorgstimuleringsregeling heeft bijgedragen aan de volgende aantallen woningen (referentie 9):

- de totstandkoming van kleinschalige complexen met 555 zorgwoningen
- de totstandkoming van een zorginfrastructuur voor tenminste 1275 woningen
- domotica aanpassingen van 2395 woningen

3.4.2 Opplusregeling

De provinciale opplusregeling bestond reeds voor de start van het programma Wel Thuis! en heeft doorgelopen tot en met 2004. Deze regeling heeft geleid tot 2870 toegankelijke woningen.

3.4.3 Innovatieve welzijnsdiensten

Dit project is in 2004 toegevoegd aan het programma Wel Thuis! met als doel voorbeelden van vernieuwend welzijnswerk te ontwikkelen en ondersteunen. Bij de vormgeving van dit project werd de nadruk gelegd op de ondersteuning van de regierol door de gemeenten, de versterking van de civil society (participatie en inzet van burgers) en praktische dienstverlening (referentie 6). Het project heeft geresulteerd in 3 voorbeeldproducten die succesvol zijn en worden gecontinueerd:

- **Sociale makelaar:** In Houten heeft het project “De Buren“ geresulteerd in een ‘sociale makelaar’ die vraag (b.v. wie kan mij helpen bij mijn administratie?) en aanbod (b.v. ik kan voor u boodschappen doen) van bewoners bij elkaar brengt; het concept wordt inmiddels ook in andere wijken in Houten gebruikt.
- **Eén woon-zorg-welzijnsloket:** In Leusden is na uitvoering van het project “Knopen leggen” één woon-zorg-welzijnsloket (frontoffice) ontstaan, waarin gemeente, zorg- en welzijnsinstellingen en vrijwilligers/mantelzorgorganisaties samenwerken (backoffice);
- **Dienstenmakelaar:** In Wijk bij Duurstede heeft project ”Dienstenmakelaar” geleid tot een (door de gemeente gefinancierde) dienstenmakelaar die een plek heeft en aanspreekbaar is in de gemeentelijke bibliotheek.

Van deze projecten is een methodiek- en resultaatbeschrijving beschikbaar die door andere gemeenten gebruikt kunnen worden.

Evaluatie

Van dit project is een separaat evaluatierapport beschikbaar (referentie 5). Enkele bevindingen:

Kleinschalige woonvorm "Volle Wens"

Gemeente : Veenendaal

Organisatie : Veenendaalse Woningstichting, Postbus 168, 3900 AD Veenendaal, tel. 0318-523565

Projectbeschrijving : Doelstelling van het project is de omvorming van 17 eenkamer-appartementen in een kleinschalig woonzorgcomplex tot 13 eenheden en 2 multifunctionele ontmoetingsruimten, een wasruimte en een ruimte voor slaapwachten. Men wil mensen met een lichamelijke beperking huisvesten, alsmede mensen met een verstandelijke beperking. Door de omvorming kunnen 13 mensen zelfstandig wonen en gebruik maken van 24-uurszorg. Verder komt er personenalarmering en een spreek-luisterverbinding. Bij de appartementen wordt een lift geplaatst (provinciale opplusregeling 2004). In september 2007 zijn de bewoners in de 'Volle Wens' gaan wonen.

Doelgroepen : Mensen met een lichamelijke/visuele/auditieve beperking, Mensen met een verstandelijke beperking

Participanten : Veenendaalse Woningstichting, Philadelphia.

Fase : Gerealiseerd

Bijzonderheden :
Op woensdag 31 oktober 2007 is de officiële opening. De provincie draagt vanuit het programma Wel Thuis! bij in de kosten voor de zorginfrastructuur en de technologische ontwikkeling.

- **Tijdsduur:** De in eerste instantie voorziene tijdsduur van het project van 1 jaar bleek onrealistisch.
- **Borging van het project:** De voorwaarde van de provincie, dat de continuïteit na afloop van het project gegarandeerd moet zijn, bleek moeizaam te realiseren.
- **Participatie burgers:** Participatie van de burgers in het beginstadium van dergelijke projecten is moeilijk te realiseren om dat de ideeën dan nog vaag zijn en vaak in vakjargon geformuleerd.
- **Rol provincie:** De rol van de provincie als initiator, katalysator en procesbegeleider/projectondersteuner en financier werd door alle partijen zeer gewaardeerd.

3.4.4 Snel thuis

Het project “**Snel thuis**” had als opdracht lang slepende bouw- en ombouwprojecten vlot te trekken en waar nodig om te buigen en daarnaast cliëntinitiatieven te ondersteunen. Het project wilde de vernieuwing van het woon-, zorg- en welzijnsaanbod op lokaal niveau versnellen en bijdragen aan een betere spreiding ervan. In het project is ook geprobeerd om ‘klassieke’ plannen voor nieuw- en herbouw van verzorgings- en verpleeghuizen om te buigen tot modernere, kleinschalige varianten die beter zijn ingebed in de wijk en beter zijn gespreid over de wijken. Ook initiatieven van burgers om kleinschalige woon- en zorgprojecten te starten kwamen in aanmerking voor ondersteuning door het project.

Er zijn de volgende resultaten geboekt:

- In 2004 heeft eerst inventarisatie plaats gevonden van vastgelopen initiatieven (8 projecten). De knelpunten hadden betrekking op het ontbreken van regie of op het ontbreken van voldoende middelen om voorzieningen te realiseren. Deze projecten zijn verder geholpen via het project Ondersteuning gemeenten en via de woonzorgstimuleringsregeling.
- In 2 gemeenten (Utrecht en Woerden) is het proces ondersteund gericht op een betere spreiding en vernieuwing van voorzieningen. Zo is in Woerden met ondersteuning vanuit het project een rapport opgesteld om spreiding van intramurale capaciteit en woonservicezones te realiseren.
- Er zijn vier initiatieven ondersteund gericht op het realiseren van kleinschalige woonvormen. In het totaal komen er door deze initiatieven er 60 zorgwoningen bij.

Evaluatie

Ten behoeve van dit rapport is een korte evaluatieve notitie geschreven (referentie 24). daaruit blijkt dat naast de bovengenoemde resultaten het project als effect heeft gehad dat er meer aandacht voor cliëntinitiatieven is ontstaan bij de betrokken partijen.

3.4.5 Toekomst thuis

Domotica biedt grote mogelijkheden voor de toekomst van de zorg. Het kan mensen met een zorgvraag ondersteunen bij het langer thuis blijven wonen. Men onderscheidt

twee generaties domotica: de eerste generatie domotica zorgt voor veiligheid en comfort, de tweede generatie domotica maakt het mogelijk zorg op afstand te verlenen. Het komt er vervolgens op aan die domotica op maat te leveren, toegesneden op de behoeften van de klant. Het gaat om een combinatie van verschillende soorten technologie en de juiste mix van techniek en zorg: kortom, de implementatie van domotica. Met dit project wordt nagestreefd een belangrijke impuls te geven aan domotica voor mensen met een zorg vraag in de provincie Utrecht. Een van de doelen van het project is ook om de domoticamarkt meer "volwassen" te maken door marktpartijen te interesseren voor vragen van klanten waardoor producten gaan ontstaan die aansluiten bij wensen van klant/buikbaar zijn. Het gebruik van domotica in de zorg draagt ook bij aan efficiency binnen de zorg (met minder personele inzet meer mensen kunnen bedienen). Het project bestond uit de volgende onderdelen:

- **Communicatie:** er is veel aandacht besteed aan communicatie over het gebruik van domotica. Er is een film over domotica gemaakt, er zijn factsheets met tips, trucs en valkuilen en er heeft kennisoverdracht plaatsgevonden via workshops "Projectplan schrijven" en in conferenties.
- **Drie projecten:** deze projecten (Buuf in Utrecht, Zorg op afstand in Soest en ZorgTV in Woerden) omvatten beeldschermcommunicatie en personenalarmering. Het beeldschermcontact is bedoeld om in contact te komen met mantelzorgers, met zorgverleners en medegebruikers. Daarnaast worden bij sommige projecten ook spelletjes en andere ontspanningsmogelijkheden aangeboden via het beeldscherm. bij deze projecten zijn meer dan 80 gebruikers betrokken.
- **vliegwielen effect:** het is de bedoeling om na deze projecten op basis van de opgedane kennis en ervaring nog eens 500 tot 1000 mensen met een zorg vraag te bedienen.

Evaluatie

Voor wat betreft de evaluatie van dit project kan gesteld worden dat de communicatieactiviteiten mede tot gevolg hebben gehad dat domotica op de "groen lijst" van College Bouw staat, wat betekent dat er tot 2009 vergoeding mogelijk is voor de techniek. Ook op landelijk niveau is er nu een experimentenregeling voor domoticoepassingen.

De drie genoemde projecten zijn apart tussentijds geëvalueerd (referentie 10). Uit de evaluatie blijkt dat de bij alle projecten technische problemen met de beeldschermcommunicatie tot dusver op de voorgrond stonden. Daardoor is de mogelijke functie van beeldschermcommunicatie in de zorgverlening op dit moment nog niet vast te stellen. Gezien de ontwikkelingen op het gebied van domotica en de mogelijkheden ervan, maar ook de moeilijkheden bij de implementatie, kan gesteld worden dat het project Toekomst Thuis tot dusver slechts enkele eerste stappen op dit gebied heeft gezet. Daarom wordt ook voorzien dat in het vervolgprogramma veel aandacht besteed zal worden aan het verder uitbouwen van de ervaringen op dit terrein. Ook zal de provincie zich in deze fase nader oriënteren op de (sociale) implicaties van deze technieken voor de kwaliteit van leven van de doelgroep.

3.4.6 Kennisbank

Met het project “**Kennisbank**” beoogde de provincie het samenbrengen en ontsluiten van alle initiatieven op het gebied van wonen, zorg en welzijn binnen de provincie op een gezamenlijke website, zodat een ieder gebruik kan maken van elders opgedane ervaringen.

Het project heeft geresulteerd in een database met 150 projecten op de provinciale website, als een platform voor kennisuitwisseling, 24 uur per dag bereikbaar voor aanbieders en vragers. De Kennisbank wordt gemiddeld door 560 bezoekers per maand bekeken.

3.5 Levensloopbestendige wijken: nieuw wonen en zorgeloos wonen

In het project “**Nieuw wonen**”¹ heeft de provincie aansluiting gezocht bij twee woonwijken, die levensloopbestendig ingericht zouden kunnen worden en die een voorbeeldfunctie zouden kunnen vervullen voor andere wijken. Gekozen is voor de ombouw van een bestaande wijk, Ondiep in Utrecht en voor een nieuwbouwwijk in Veenendaal-Oost. De provincie heeft met een financiële impuls en het inzetten van een provinciale projectcoördinator het proces van planvorming ondersteund, waarbij gemeente, projectontwikkelaars, woningcorporaties, zorginstellingen, welzijnsinstellingen, patiënten- en consumentenorganisaties en bewoners gezamenlijk een plan hebben opgesteld voor de inrichting van een woonwijk waar mensen van alle leeftijden en leefstijlen en met behoefte aan verschillende vormen van zorg kunnen wonen. Het project “**Zorgeloos Wonen**” in Zeist is later toegevoegd als derde woonwijk waar dit concept ook in praktijk gebracht gaat worden.

Deze drie wijken leveren een bijdrage aan 4750 toegankelijke woningen met zorg en welzijn, waarvan minimaal 500 zorgwoningen.

Evaluatie

In de brochure "Gouden kansen" wordt verslag gedaan van de leerervaringen bij het opzetten van levensloopbestendige wijken in Ondiep en Veenendaal Oost.

Duidelijk is dat deze twee projecten succesvol zijn verlopen. Door aan te sluiten bij lokale planvorming voor herstructurering (Ondiep) en het ontwikkelen van een Vinex-locatie (Veenendaal-Oost) werd wonen, zorg, welzijn integraal onderdeel van een gebiedsontwikkeling.

Voor wat betreft het project Zorgeloos Wonen heeft de projectleider een korte evaluatienotitie geschreven (referentie 23). Hieruit blijkt dat het project aanvankelijk een moeizame start kende door onder meer het vertrek van enkele initiatiefnemers en een gebrek aan regie vanuit de gemeente. Inmiddels is er een algemene visie voor Zeist Oost gereed en is de planvorming gestart. Binnenkort zal er een prestatiecontract tussen de gemeenten en de provincie worden afgesloten op basis van een uitvoeringsprogramma voor het gebied. De verwachting is dat er bij de deelnemende partijen voldoende potentieel en goede wil aanwezig is om de gewenste doelstellingen te realiseren. Mogelijk zal het streven een voorbeeldproject te realiseren met provinciale en mogelijk landelijke uitstraling niet helemaal worden gehaald. Als

---

¹ Dit project maakt deel uit van de Agenda 2010, een programma met vernieuwende projecten van de provincie Utrecht.

leerervaring wordt gemeld dat het kopiëren van een eerder project niet voldoende is: vooraf dient goed te worden onderzocht of de betreffende gemeenten en de partnerorganisaties de drive en kwaliteiten bezitten om zich aan zo 'n langdurig en veelomvattend project te committeren.

4. De resultaten van het programma

4.1 Het behalen van de kwantitatieve doelstelling

In de tabel hieronder wordt een overzicht gegeven van de bijdragen van alle projecten aan de doelstelling voor wat betreft het aantal zorgwoningen en toegankelijke woningen met zorg en welzijn. Hierin zijn ook de aantallen woningen opgenomen waarover afspraken zijn gemaakt in het kader van de provinciale regelingen “Opplussen” en Investering Stedelijke Vernieuwing tussen 2003 en 2007.

Hieruit kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

- Er zijn ontwerpplannen gemaakt voor drie levensloopbestendige wijken met 4750 toegankelijke (of gemakkelijk toegankelijk te maken) woningen met zorg en welzijn, waarvan er minimaal 500 als zorgwoning gerealiseerd gaan worden.
- Op grond van de bestuurlijke afspraken in twee regio’s worden minimaal 2660 zorgwoningen gerealiseerd (van 2 gemeenten nog geen exacte opgave). Daarnaast zijn er plannen voor ruim 6300 toegankelijk (te maken) nieuwbouwwoningen. In de derde regio (BRU) bestaan weliswaar geen harde afspraken over aantallen, maar wordt wel gezamenlijk toegewerkt naar het realiseren van meer geschikte woningen voor mensen met een zorgvraag en er komt een monitor om dit proces te kunnen volgen.
- Door de projecten van de Woonzorgstimuleringsregeling en Toekomst Thuis zijn bijdragen geleverd aan zorginfrastructuur(inclusief domotica) bij ca.3900 woningen.
- Snel Thuis en de Woonzorgstimuleringsregeling hebben een bijdrage geleverd aan ca. 35 projecten met zorgwoningen, waar ca. 630 bewoners met een zorgvraag gebruik van kunnen maken. Een deel van deze woningen wordt gerealiseerd binnen de regio’s waarmee ook bestuurlijke afspraken zijn gemaakt.
- Door de Opplusregeling en het Investeringskrediet voor stedelijke vernieuwing zijn bijdragen geleverd aan het toegankelijk maken van ca. 4370 woningen, waaronder ook aan de 1500 woningen in de levensloopbestendige wijk in Veenendaal-Oost.

Deze bijdragen kunnen niet zonder meer bij elkaar opgeteld worden, omdat de afspraken en regelingen elkaar niet altijd uitsluiten. Woonprojecten die onder de bestuursafspraken vallen kunnen ook gebruik maken van b.v. de WZSR of de opplusregeling. Ook zijn zorgwoningen en toegankelijke woningen soms moeilijk af te bakenen omdat niet altijd bekend is of naast de fysieke aanpassing ook zorginfrastructuur bij de woning aanwezig is. Andersom is ook niet altijd duidelijk of de woning waarbij zorg-welzijnsinfrastructuur komt, ook fysiek als toegankelijke woning aan te merken is.

In onderstaande tabel wordt een inschatting van de huidige stand van zaken gegeven op grond van de plannen, waarvan verondersteld wordt dat die tussen 2010 en 2015 gerealiseerd zullen zijn.

	Nieuw Wonen	Best. Overeen- komsten	Vanuit overige Wel thuis! projecten	Totaal
Toegankelijke woningen met zorg en welzijn	4250			4250
Zorgwoningen	500	2660*	445**	3605
Totaal toegankelijke woningen met zorg en welzijn				7855

* er ontbreken bij dit aantal nog plannen van 1 gemeente in Eemland

** er is hierbij uitgegaan van een overlap van 170 zorgwoningen die zowel bij de Bestuurlijke Overeenkomsten als bij de WZSR zijn meegeteld.

Daarnaast hebben we als deelresultaat bereikt dat tenminste 9185 woningen toegankelijk (te maken) zijn en dat aan 3910 woningen zorginfrastructuur is toegevoegd.

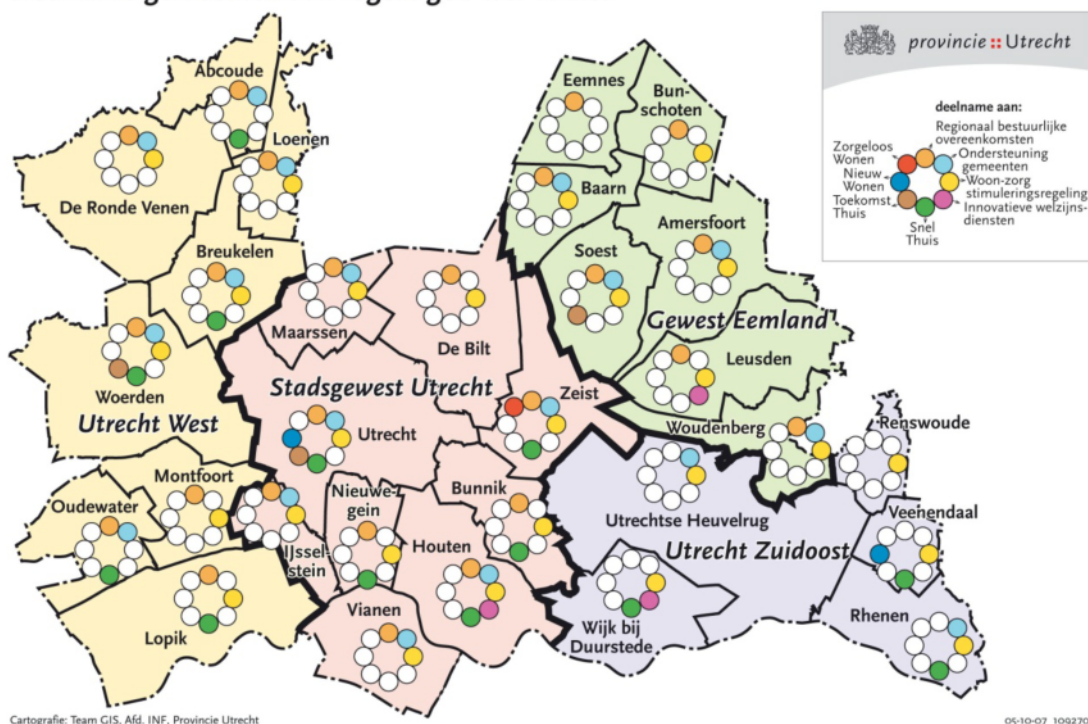
Relateren we deze resultaten aan de doelstelling van het Programma Wel Thuis dan kan geconstateerd worden dat:

- Ongeveer een derde van het aantal te realiseren toegankelijke woningen met welzijn en zorg nu in planvorming is opgenomen en/of gerealiseerd is.
- Ook voor het aantal gerealiseerde zorgwoningen geldt dat dit een derde is van het geplande resultaat.
- Er daarnaast een niet te verwaarlozen aantal ‘deelresultaten’ behaald is in de vorm van toegankelijke woningen (waarvan niet bekend is of en in welke mate er een passende infrastructuur van zorg en welzijn in de omgeving is) en in de vorm van toevoegingen op het gebied van zorg-welzijnsinfrastructuur (waarvan we niet weten hoeveel toegankelijke woningen er in de omgeving zijn).

Opgemerkt dient te worden dat de programmadoelstelling Wel Thuis gebaseerd was op de gekwantificeerde behoefte aan zorgwoningen en toegankelijke woningen met zorg en welzijn. In deze rapportage zijn alleen de resultaten meegenomen die met provinciale steun vanuit het programma Wel Thuis gerealiseerd zijn. Daarnaast zijn er uiteraard in de provincie initiatieven en bouwprojecten geweest die hebben bijgedragen aan het verhogen van het aantal geschikte woningen en aan de infrastructuur van zorg en welzijn. Desalniettemin is duidelijk dat er op dit terrein nog steeds een omvangrijke opgave ligt. Dit is dan ook de reden om een vervolgprogramma Wel Thuis 2 op te zetten.

4.2 Spreiding over de provincie

Deelname gemeenten aan regelingen Wel Thuis!

In de figuur hierboven is per gemeente weergegeven aan welke regelingen van het programma Wel Thuis! is deelgenomen. De resultaten zijn als volgt:

- het programma heeft alle gemeenten in de provincie Utrecht bereikt.
- de mate waarin gebruik is gemaakt van de mogelijkheden van de verschillende programmaonderdelen verschilt per gemeente.

Bij de laatste constatering moet aangetekend worden dat wanneer er in een gemeente minder gebruik is gemaakt van de mogelijkheden van Wel Thuis!, dat niet direct hoeft te betekenen dat er weinig is gebeurd op het gebied van wonen, zorg en welzijn. Immers, ook de WMO maakt dat gemeenten actief bezig zijn met vraagstukken die spelen rond wonen, zorg en welzijn.

4.3 Doelgroepen

De doelgroepen van Wel Thuis! (ouderen, mensen met verstandelijke en lichamelijke beperking en mensen met psychiatrische problematiek) zijn op verschillende manieren aan bod gekomen in de projecten van Wel Thuis. Bij de realisatie van zorgwoningen zijn vooral ouderen en mensen met een verstandelijke beperking in beeld, voor mensen met een lichamelijke beperking is meestal een toegankelijke woning met zorg en welzijn voldoende. Voor mensen met psychische problemen is de toegankelijkheid van de woning vaak geen probleem. Zij hebben vooral baat bij een toegankelijke woonomgeving en sociale infrastructuur die participatie mogelijk maakt.

Bij het project Regionale bestuurlijke overeenkomsten worden in de uitvoeringsplannen ook plannen voor zorgwoningen genoemd voor mensen met een verstandelijke beperking.

Binnen de Woonzorgstimuleringsregeling worden door de projecten waarvoor een aanvraag is ingediend vaak meerdere doelgroepen genoemd waarop men zich richt. Bij meer dan de helft van de aanvragen (52%) worden ouderen als doelgroep genoemd (al dan niet in combinatie met andere groepen, en soms specifiek allochtone ouderen), bij ca. 16% is de doelgroep mensen met een verstandelijke beperking, bij ca. 10% mensen met een lichamelijke beperking en bij ca. 10% mensen met psychische problemen. Geconcludeerd kan worden dat ouderen de meest genoemde doelgroep zijn, maar dat de andere doelgroepen ook zeker in beeld zijn bij de projecten van Wel Thuis!

4.4 Financiën

Het programma Wel Thuis 2003-2007 kostte in zijn totaliteit ongeveer 17 miljoen euro.

De verdeling van dit bedrag over de verschillende projecten is weergegeven in onderstaande tabel.

Over de inzet van deze financiële middelen is en wordt jaarlijks bij de jaarrekening gerapporteerd.

Projectnaam	
Programmabudget	359.000
Subsidieregeling Wonen, Welzijn en Zorg	6231200
Snel Thuis	250.000
Stimuleren en ondersteunen gemeenten	938.440
Innovatieve Welzijnsdiensten	192.000
RO Eemland	24.000
RO Utrecht-West	220.000
RO BRU	70.000
RO Algemeen	3.000.000
Zorgeloos wonen	2.700.000
TT Invoering	1.700.000
TT Innovatie	300.000
TT Vliegwieleffect	1.007.000
TT Voorbereiding	86.000
Totaal	17.077.640

5. Procesevaluatie

Om ook met deelnemers aan het programma Wel Thuis de provinciale inbreng te evalueren is in oktober 2007 een werkconferentie gehouden. Hieronder wordt een weergave van deze gezamenlijke procesevaluatie gegeven.

Positieve punten van het programma Wel Thuis!:

De deelnemers formuleerden de volgende positieve, sterke punten van het programma Wel Thuis!:

- **De provincie als aanjager:** de rol van de provincie om samenwerking te stimuleren, verbindingen tot stand brengen en als initiator en aanjager op te treden werd alom enorm gewaardeerd en als een belangrijk en positief element van het programma gezien. Het is een "agenda zettend" programma in de ogen van de deelnemers, waarbij de agenda mede gezet werd door de provincie Utrecht.
- **Visie-ontwikkeling:** ook de effecten van het programma om samen met de betrokken partijen een integrale visie te ontwikkelen op wonen, zorg en welzijn en vanuit deze visie te handelen is als zeer positief ervaren.
- **Kennis delen, kennis opbouwen en informatieoverdracht:** door kennis te delen, gezamenlijk kennis op te bouwen en veel aandacht te besteden aan informatieoverdracht is het gedachtegoed van het programma Wel Thuis! verder ontwikkeld en breed verspreid. Ook hierover zijn de deelnemers van de werkconferentie vol lof. Het bewustwordingsproces bij de partijen in het domein van wonen, zorg en welzijn is hierdoor op gang gebracht. "Het probleem is hierdoor op de kaart gezet".
- **De financiële stimulansen van de provincie:** het feit dat de provincie Utrecht tevens gelden heeft uitgetrokken om financieel bij te dragen aan de totstandkoming van de diverse activiteiten heeft mede bijgedragen aan het succes van het programma Wel Thuis!.
- **Publiciteit:** ook het feit dat er in het programma aandacht is geweest voor de publiciteit heeft bijgedragen aan het succes. Wel Thuis! wordt een sterk merk gevonden. Dit heeft inspirerend gewerkt.

Aandachtspunten bij het programma Wel Thuis!:

De deelnemers noemden ook een aantal aandachtspunten bij de opzet van het programma Wel Thuis!:

- **Tijdsduur:** veel processen bleken meer tijd te vergen dan aanvankelijk was gedacht. Dit is aanvankelijk onderschat en geeft aan hoe complex de materie en de samenwerking daarin is. Het is van belang om hier bij een vervolg meer rekening mee te houden.

- **Transparantie en versnippering:** een aantal deelnemers geeft aan dat het niet altijd duidelijk was welke onderdelen het programma had en wat de onderlinge samenhang daarvan was. Daardoor was niet van alle projecten duidelijk wat de bijdragen daarvan waren aan de hoofddoelstellingen van het programma².
- **Welzijn:** er worden zorgen geuit over de effectiviteit van het welzijnsaanbod. Door de vele bezuinigingen op de sector welzijn is dit in veel gemeenten een zwak onderdeel geworden. Wel Thuis is er onvoldoende in geslaagd dit ‘welzijnsgat’ te dichten.
- **Financiële aspecten:** hoewel zeer gewaardeerd, wordt er ook een aantal aandachtspunten bij de inzet van de financiële middelen van de provincie genoemd. Het gaat bijvoorbeeld om subsidietermijnen die (in gevallen van cofinanciering) niet altijd op elkaar aansluiten. Ook wordt een overzicht van alle subsidieregelingen node gemist.
- **Kennisopbouw en kennisuitwisseling:** de deelnemers stellen dat de Kennisbank nog onvoldoende bekend is. Anderen hebben opgemerkt dat de website gedurende het programma niet altijd actueel was. Tenslotte wordt opgemerkt dat persoonlijke overdracht van kennis, zoals tijdens de werkconferenties, als buitengewoon belangrijk wordt ervaren en niet vervangen kan worden door elektronische middelen zoals websites en de Kennisbank.

Aanbevelingen voor de toekomst

De deelnemers deden ook een aantal aanbevelingen voor de toekomst:

- **Voortzetting essentieel:** de deelnemers vinden een voortzetting van het programma essentieel: een dergelijk vervolg wordt noodzakelijk gevonden om wat er nu bereikt is te behouden en verder uit te bouwen.
- **Continuïteit essentieel:** algemeen wordt gesteld dat continuïteit essentieel is. Terugblikkend op het programma blijkt dat de continuïteit in een aantal gevallen bedreigd werd door wisselingen van personen, het opstappen van externe adviseurs die veel kennis hadden opgebouwd en dergelijke zaken. Tevens wordt aandacht gevraagd voor de borging van projecten: na de afronding van het project dient de continuïteit van de betreffende activiteiten gewaarborgd te zijn.
- **Behoeftonderzoek:** een belangrijke rol van de provincie is het leveren van informatie over bijvoorbeeld demografische ontwikkelingen. Daarnaast wordt ook aandacht gevraagd voor meer zicht op de behoefte van de cliënten.

---

² Bij het opstellen van dit rapport is ook opgevallen dat in de verschillende documenten projecten soms een (net iets) andere benaming kregen en dat de oorspronkelijk heldere opzet van het programma (de vier sporen) niet altijd terug vindbaar was in de later opgestelde documenten. Dit heeft mogelijk bijgedragen aan de hier gesignaleerde verwarring bij een aantal deelnemers van de werkconferentie.

Kortom het in kaart brengen van de vraag is belangrijk bij het vervolg. Met name vragen een aantal deelnemers aandacht voor het mogelijk onderbelicht zijn van de doelgroepen VG en GGZ. In het verlengde hiervan ligt een aantal opmerkingen van deelnemers over mogelijke verborgen doelgroepen, zoals allochtone ouders met een gehandicapt kind en allochtone ouderen.

- **Meer aandacht voor welzijn:** Al eerder is gesteld dat welzijn in sommige opzichten een zorgenkindje is. Een aantal deelnemers stelt dat eenzaamheidsbestrijding een belangrijk aspect is bij het verder vormgeven van de extramuralisatie. Anderen noemen het stimuleren van ontmoetingsfuncties in de wijk, ook buiten de buurthuizen, van belang alsmede het stimuleren en versterken van vrijwilligerswerk. Tenslotte stellen enkele deelnemers dat ook zaken als looproutes, vervoer en andere aspecten van de fysieke infrastructuur van de wijk aandacht dienen te krijgen.
- **Meer differentiatie in de aanpak voor dorpen en steden:** opgemerkt wordt dat het programma weinig differentiatie aanbracht in aanpak tussen dorpen en steden. De deelnemers stellen dat er grote verschillen zijn tussen de aanpak in kleine kernen en die in grotere steden. Een vervolgprogramma dient hiermee rekening te houden.
- **Domotica verder ontwikkelen:** sommige deelnemers bevelen aan om aan de ontwikkeling van domotica in een vervolg aandacht te besteden. Gesproken wordt over de ontwikkeling van blauwdruk domotica en mobiele domotica en om bij de eventuele uitbouw van Domotica ook de sociale effecten te betrekken.
- **Rol provincie afbakenen:** de deelnemers geven aan dat het belangrijk is dat de provincie haar rol goed afbakt en niet verantwoordelijkheden van andere partijen in het veld overneemt. In het proces zou ook meer aandacht moeten zijn om te monitoren of de verschillende partijen hun eigen verantwoordelijkheid ook daadwerkelijk gaan opnemen en hun bewustwording over de problematiek is toegenomen. De rol van de provincie moet juist vooral liggen in het faciliteren en het aanjagen. Daarnaast kan de provincie een rol spelen in het ontwerpen van methodieken, als mediator en in de communicatie.

6. Samenvatting, conclusies en aanbevelingen

Samenvatting

Het programma Wel Thuis! van de provincie Utrecht heeft gelopen van 2003 tot en met 2007. Wel Thuis! richt zich op externe partijen zoals gemeenten, woningbouwcorporaties, cliëntenorganisaties en zorg- en welzijnsinstellingen met als doel het proces van extramuralisatie waar nodig in gang te zetten, te faciliteren en te versnellen. De doelstellingen van het programma zijn bij aanvang als volgt geformuleerd:

- Vergroten van het aantal en de variatie aan toegankelijke woningen met de mogelijkheid van 24-uurszorg en welzijn/dienstverlening. In kwantitatieve termen: in 2012 dienen er 20.000 tot 24.000 toegankelijke woningen met zorg en welzijn te zijn bijgekomen, waarvan 9500 zorgwoningen;
- Beter samenspel tussen partijen op lokaal niveau (bouwers, zorgverleners, dienstverleners, gemeenten en cliënten(organisaties)).

Het programma kent vier soorten programmasporen:

- het opstellen van regionale bestuurlijke overeenkomsten;
- het versterken van de regisseurrol van de gemeenten op dit terrein;
- het financieel ondersteunen en in gang zetten van diverse initiatieven en projecten;
- het realiseren van levensloopbestendige wijken met voorbeeldfunctie.

De volgende resultaten zijn geboekt:

- Twee regionale bestuurlijke overeenkomsten (Eemland, Utrecht West) en een samenwerkingsverband in Stadsgewest Utrecht;
- 19 gemeenten hebben een prestatiecontract met de provincie gesloten over een ondersteuning op maat;
- De Woonzorgstimuleringsregeling heeft 131 projecten ondersteund (gegevens van 2007 niet meegeteld);
- Het project Innovatieve Welzijnsdiensten heeft drie succesvolle voorbeeldproducten als resultaat gehad;
- Het project Snel Thuis heeft o.a. acht vastgelopen initiatieven losgetrokken;
- Het project Toekomst Thuis o.a. drie ontwikkelprojecten voor domotica in gang gezet;
- Er is een Kennisbank opgezet met meer dan 150 projectbeschrijvingen op het gebied van wonen, zorg en welzijn;
- In de wijken Ondiep, Veenendaal-Oost en Zeist-Oost zijn of worden (plannen tot) levensloopbestendige wijken gerealiseerd.

Conclusies ten aanzien van de behaalde resultaten

Geconcludeerd kan worden dat de hierboven vermelde doelstellingen van het programma voor het overgrote deel zijn behaald:

- Het programma is betrokken geweest bij het plannen en/of de totstandkoming van 7855 toegankelijke woningen met zorg en welzijn, waarvan 3605 zorgwoningen. Daarnaast is bereikt dat er tenminste 9185 woningen toegankelijk (te maken) zijn en dat aan 3910 woningen zorginfrastructuur is toegevoegd.
- De bijdrage aan de tweede doelstelling - een beter samenspel tussen de partijen op lokaal niveau - van het programma is evident aanwezig. Uit de evaluaties van de projecten en de procesevaluatie blijkt dat meer gemeenten hun regisseursrol hebben opgepakt en (beter) vormgegeven, dat door de kennisopbouw en kennisuitwisseling onder invloed van het programma de bewustwording over en de visie op de problematiek van de extramuralisatie bij alle betrokken partijen sterk is toegenomen en dat de samenwerking tussen de verschillende partijen is verbeterd en structureler geworden.
- De resultaten vertonen een goede spreiding over de gehele provincie Utrecht.
- Alle doelgroepen van het project zijn in deze resultaten aan bod gekomen.

Conclusies ten aanzien van de opzet van het programma

Geconcludeerd kan worden dat de opzet van het programma een heldere, doordachte en effectieve aanpak is gebleken:

- De rol van de provincie als aanjager, initiator en agendabepaler wordt door alle partijen geaccepteerd en gewaardeerd.
- Het gedachtegoed van het programma - een nieuwe visie op wonen, zorg en welzijn - is wijd verspreid onder de betrokken partijen, alsmede de opgebouwde kennis en informatie hierover.
- De financiële bijdragen van de provincie in het kader van de woonzorgstimuleringsregeling en aan andere projecten en initiatieven hebben zeer bijgedragen aan het bereiken van de hierboven genoemde resultaten en hebben tevens bijgedragen aan de waardering en acceptatie van de rol van de provincie op dit domein.

Aanbeveling: Wel Thuis! 2 noodzakelijk en gewenst

Aanbevolen wordt om een vervolg op het programma Wel Thuis! op te zetten vanuit de provincie. Een dergelijk vervolg is noodzakelijk en gewenst:

- Noodzakelijk omdat de resultaten van het huidige programma Wel Thuis! bestendigd dienen te worden - het gaat in veel gevallen nog om plannen. Sturing en bewaking lijkt nodig om een ander daadwerkelijk te doen realiseren.
- Noodzakelijk omdat de doelstelling in kwantitatieve termen (20.000 tot 24.000 toegankelijke woningen met zorg en welzijn in 2012, waarvan 9500 specifieke zorgwoningen) nog niet bereikt is.

- Gewenst omdat diverse ontwikkelingen in dit domein, onder andere op het gebied van welzijn en domotica, alsmede een aantal noden en behoeften op dit terrein nieuwe impulsen en initiatieven verdienen, waarbij de provincie Utrecht - mede door het succesvolle verloop van het programma Wel Thuis! - de logische en natuurlijke partij is om deze vorm te geven.

Het vervolg op het huidige programma wordt reeds voorbereid onder de noemer Wel Thuis! 2. Aanbevolen wordt om de leerervaringen, aandachtspunten en aanbevelingen voor de toekomst uit dit evaluatierapport mede te gebruiken bij het opzetten van dit vervolgprogramma.

7. Lijst referenties

1. Derde voortgangsrapportage Wel Thuis!, april 2006
2. Een onderzoek onder 10 gemeenten naar het effect van het project ‘Stimuleren en ondersteunen van gemeenten bij woon-, zorg- en welzijnsinitiatieven, januari 2007; kwalitatieve meting, Alleato centrum voor maatschappelijke ontwikkeling Utrecht
3. Gouden Kansen: ze zien, grijpen, maken; leren van nieuw wonen, brochure van de provincie Utrecht
4. Groene driehoek, Vilans, oktober 2007
5. Innovatieve welzijnsdiensten provincie Utrecht, eindrapportage, 2006, NIZW – Vilans
6. Laten we wel zijn! Projectplan innovatieve welzijnsdiensten van het programma Wel Thuis! (Wonen, zorg en welzijn) van de provincie Utrecht, 9 november 2004
7. Levenslustig Ondiep, een wijk voor alle leeftijden en levensstijlen, een brochure van de provincie Utrecht
8. Meetlat gemeenten gewone zorg en welzijn 2006
9. Monitor Wel Thuis, 2007
10. Monitoring toekomst thuis, tweede tussenrapport, 15 november 2007, de vijfde dimensie
11. Op zoek naar regie: de Utrechtse praktijk, praktijkbijeenkomst WMO, 29 maart 2007
12. Programma Wonen Zorg Welzijn - Wel Thuis!, brochure van de provincie Utrecht
13. Thermometer WZW-meting, december 2006
14. Tweede voortgangsrapportage Wel Thuis!, maart 2004
15. Vierde voortgangsrapportage Wel Thuis, december 2006
16. Wel Thuis! 2006, jaarplan
17. Wel Thuis Werkt! - Tussenevaluatie Wel Thuis!, 7 maart 2005
18. Wel Thuis! Samen je eigen leven leiden, brochure van de provincie Utrecht
19. Werkconferentie ‘Wonen met welzijn en zorg’, 29 november 2006
20. Zicht op Wel Thuis!, datum onbekend
21. Wonen met welzijn en zorg in het BRU- gebied: behoefte, aanbod en opgave, maart 2007, RIGO Research en Advies
22. De provincie als aanjager heeft gewerkt!; Eindevaluatierapportage; Project ‘Stimuleren en ondersteunen gemeenten bij initiatieven wonen, zorg en welzijn’, 1 september 2007
23. Korte evaluatie Bestuurlijke overeenkomsten en Zorgeloos Wonen Zeist-Oost, E. Schwarz, 20-11-2007
24. Memo Snel Thuis, Vincent van Esch 19-11-2007

